ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΤΟΥ ΧΟΡΙΟΥ

ΤΟΥ κ. ΣΤΑΜ. ΣΤΑΜ.

Ο ΜΕΤΑΝΑΣΤΗΣ

ΣΤ'.

Ἄρχισε νὰ νυχτώνη....

Τὸ φεγγάρι βγῆκε ἀργά-ἀργὰ πίσω ἀπὸ τὸ βουνό. Μουγγρίζει, φυσομανάει σὰν στοιχειό, τὸ βαπόρι φεύγοντας. Παφλάζει κι' ἀφρίζει ἡ θάλασσα στὸ διάβα του καὶ δέρνει ὁ ἑλικάς του πίσω τὰ ἁρμυρὰ νερά, ξαπλώνοντας σεντόνια ἀπὸ ἀφρούς....

Σιγὰ-σιγὰ βγῆκε καὶ τὸ φεγγάρι μὲ τ' ἀστέρια του.

Σφυρίζει τὸ φουγάρο κι' ἀντιλαλοῦν ἀπὸ τὰ σφυρίγματά του κάτω οἱ κάμποι, ἡ σπηλιές καὶ τὰ βουνά μ' ἕνα λυπητερὸ ἀντήχημα, σὰν νὰ στέλνουν τὸ τελευταῖο στοὺς ξενητεμμένους «ἔχε γειά»!

Ξεσχισμένοι, τσαλακωμένοι, τραβηγμένοι οἱ μετανάστες, περιμαζεύουν καὶ ταχτοποιοῦν τὰ σκορπισμένα πράγματά τους, μέσα ἀπὸ τὰ ὁποῖα ροῦχα κ' ἐνθύμια καὶ μητρικὰ φίλτρα ξεπηδοῦν ἀνταμωμένα μὲ ἀναμνήσεις γλυκόπικρες. Ἡ στοργὴ τῆς μητέρας, ἡ ἀγάπη τῆς ἀδελφῆς, ἡ λαχτάρα τῆς σύζυγου, βρίσκουνται ἐκεῖ στερεοποιημένα, πραγματοποιημένα, ἀποτυπωμένα σ' ἕνα κέντημα, σ' ἕνα μαντῆλι, σ' ἕνα φυλαχτό.....

* * *

Στὴν ἀποβάθρα διακρίνοταν ἀκόμα ὁ μαῦρος σωρὸς τῶν συγγενῶν. Ὅλοι τους ἔστεκαν μαρμαρωμένοι, ἀμίλητοι, βουβοί. Κάπου-κάπου μαντήλια σειόντουσαν πρὸς τὸ βαπόρι. Κι' ἀπ' τὸ κατάστρωμα τοῦ βαποριοῦ ἄλλα μαντήλια ἄσριζαν, ἀπλώνονταν καὶ ἀνέμιζαν σ' ἕναν ὕστερο γαιρετισμό. Κάπου-κάπου καὶ καμμιὰ φωνὴ ἀκούγονταν μισοσβυσμένη καὶ παραπονετική:

— Στὸ καλό, παιδιά!

— Καλὴ ἐπιτυγία.

— Νὰ μᾶς γράφετε μὲ τὸ καλό! Τ' ἀκοῦτε; Κάθε ἡμέρα νὰ μᾶς γράφετε.

Καὶ φεύγει τὸ βαπόρι, ὅλο φεύγει....

Οἱ μετανάστες, ἀκουμπισμένοι στὴν κουπαστή, κυττᾶνε τὸν Πειραιά, στὸν ὁποῖο ἀρμάζουν τὰ φῶτα καὶ ἡ λαμπρότης τῶν ἠλεκτρικῶν. Φεύγει σιγὰ-σιγὰ κι' ὁ Πειραιᾶς καὶ χάνεται σὲ μιὰ φωτεινὴ ἀποθέωσι....

Καὶ τώρα μονάχα τὰ ἀντικρυνὰ βουνὰ φαντάζουν σὰν μαῦρα θεριά, ποὺ κάθονται καμπουριασμένα, καὶ τὸ φῶς κανενὸς φάρου φωτίζει μακρυά. Τὸ φεγγάρι, ἀσημένιο, ντύνει τὴν φύσι μὲ μαγνάδα ἐξωτικά... Καὶ τότε ἀπὸ στήθεια, ποὺ τὰ ἐτάραζαν οἱ λυγμοὶ καὶ ἔκαναν τὰ μάτια νὰ βουρκώνουν, μιὰ φωνὴ ἀκούστηκε:

— Ἄντε καϋμένη Ἑλλάδα στὸ καλό! Ἂς ὄψυνται οἱ αἴτιοι!....

* * *

Ἕνα παράπονο πικρὸ τὸν ἔπιασε τώρα τὸ Γιῶργο. Μιὰ πλημμύρα θλίψεως τὸν κατέκλυσε κι' αἰσθάνθηκε κάτι σὰν βάρος νὰ ἀνεβαίνη μέσ' ἀπὸ τὸ στῆθος του. Ἕνα θλιβερὸ τραγοῦδι ἀκούστηκε τότε στὴν ἥσυχη τὴ νύχτα:

Παρακαλῶ σε Παναγιά,
Χριστέ μου, προσκυνῶ σε,
τοῦ ξένου μας στὴν ξενητειά,
ἀρρώστεια μὴν τοῦ δίνεις.
Ἡ ἀρρώστεια θέλει στρώματα,
θέλει προσκεφαλάδα,
θέλει μανοῦλα στὸ πλευρό,
γυναῖκα στὸ κεφάλι,
θέλει ἀδερφὲς ὁλόγυρα
νὰ τὸν καλοτηρᾶνε....

Ἔφαγε ὅλα τὰ καντήλια ἀπὸ τὶς ἐκκλησίες.

Ὅλοι ἔμεναν βουβοὶ καὶ τὸν ἀκούγανε. Δὲν ἤτανε τραγοῦδι αὐτό, ἦταν θρῆνος, μοιρολόγι, ἦταν παράπονο καὶ ὀδυρμός, ποὺ στὸν οὐρανὸ ἀνέβαινε.

Καὶ τὸ φεγγάρι ἀπὸ πάνω, ὅλο ἔκλαιγε - ἔκλαιγε, σταλάζοντας στὴ θάλασσα τὰ ἀργυρᾶ, τὰ ἀσημένια δάκρυά του... Σκυμμένοι οἱ μετανάστες γύρω, ἀκίνητοι, ἀμίλητοι, ἀκούγανε.... Καὶ τὸ τραγοῦδι ἐξακολούθησε:

.... *Θέλει ἀδερφὲς ὁλόγυρα*
νὰ τὸν καλοτηρᾶνε
κι' ἕνα ἀρσενικὸ παιδί,
κρύο νερὸ νὰ φέρνη.
Τὸν εἶδα μὲ τὰ μάτια μου,
ἕναν ἀποθαμένο ..

Ἄχνα πειὰ δὲν ἀκούγεται. Ἡ θλῖψις ἔχει ἁπλώσει γύρω τὰ βαρειὰ φτερά της. Ἕνα μωρὸ ποὺ κάτω στὶς κοιμέτες ἔκλαιγε, ἐλούφαξε κι' αὐτὸ καὶ μονάχα τό:

— Ντούγκου! Ντούγκου! τῆς μηχανῆς ἀκούγοταν, σὰν καρδιοχτύπι μάνας, τῆς μεγάλης μάνας, πού πονάει γιὰ τῶν παιδιῶν της τὸν ξενητεμό, τῆς κακομοίρας μάνας τῆς Ἑλλάδος.

Καὶ τὸ τραγοῦδι ὅλο καὶ συνεχίζοταν παραπονετικά:

... *Ἕναν ἀποθαμένον,*
τὸν πῆγαν καὶ τὸν ἔθαψαν
σὰν τὸ σκυλὶ στὸν τάφο,
δίχως θυμάμα καὶ κερὶ
δίχως παπᾶ καὶ ψάλτη! ..

— Θυμιοῦλα μου, σ' ἀφίνω γειά!

— Πάψε, μωρὲ Γιῶργο, φώναξε ἕξαφνα ἕνας ἀπ' τὴ συντροφιά, ὁ γέρω Λύγκος, πάψε, μωρέ, νὰ ζήσης. Λίγο ἀκόμα καὶ θὰ πέσουμε στὴ θάλασσα. Μᾶς κομμάτιασες, μωρὲ θηρίο, τὴν καρδιά....

Σώπασε ὁ Γιῶργος τὸ τραγοῦδι του.

Καὶ σὲ λίγο, ἀπὸ τὴν ἄλλη ἄκρη τοῦ βαπορι οῦ, μιὰ βραχνιασμένη φυσαρμόνικα ἀκούσθηκε, σὰν γρηὰ ποὺ μὲ ψεύτικα καμώματα κυττόζει νὰ προσελκύση νέους:

— Θυμιοῦ.....
Θυμιοῦ.....
Θυμιοῦλα μου σ' ἀφίνω γειά!
— Ἀντῆ.....
Ἀντῆ.....
Ἀντῆστε στὸ καλό, παιδιά!....

Ὁ Νταραβῆρας, τρώγοντας χουφτιὲς σταφίδα μαύρη, πῆγε καὶ κάθησε κοντὰ στὸ Γιῶργο.

— Ἰέξουχα τραγουδᾶς, οὔρ' βλάμ' τοῦ εἶπε.

— Τοῦ κατὰ δύναμιν! ἀπάντησε ὁ Γιῶργος.

— Μὰ τοῦ Θιὸ σ' λιέου. Ἰέθραζι τοῦ στήθους μ' σὰν χύτρα μὶ φασούλια ποὺ σ' ἀκουγα. Καὶ γιὰ ποῦ μὶ τοῦ καλό;

— Γιὰ τὴν Ἀμερική, ἀπάντησε ὁ Γιῶργος.

Μαζεύτηκε ὅλο τὸ χωριὸ γιὰ νὰ θαυμάση τὸ φανάρι.

Ἀκουμπισμένοι ἔτσι, στὶς μεγάλες κουλούρες τῶν τριχιῶν τοῦ βαπορι οῦ, συζητοῦσαν ὥρα πολλή. Ἔλεγαν γιὰ τὰ χωριά τους, ἔλεγαν γιὰ τὰ σιτάρια, τὶς σταφίδες, τὰ βώδια, τὸν Δήμαρχο. Τὸν δήμαρχο ποὺ ἔφαγε «καὶ τὰ καντήλια τῆς ἐκκλησιᾶς ἀκόμα» καὶ ὅμως ὅλο καὶ τὸν ψηφίζουνε. Φανάρι γιὰ φανάρι, ποτέ του ὁ χανταχωμένος, δὲν τοὺς ἄναψε. Κάρρο γιὰ τὰ σκουπίδια στοὺς δρόμους δὲν βγῆκε ποτέ.

Καὶ ὅμως κάθε τετραετία ἔβγαινε δήμαρχος!

— Κοιμώμαστε ἀκόμα, δὲν ξυπνήσαμε! εἶπε ἀναστενάζοντας ὁ Γιῶργος.

Ὁ Νταραβῆρας πάλι διηγήθηκε καὶ γιὰ τὸν δικό τους δήμαρχο. Μιὰ φορὰ θέλησε κι' αὐτὸς νὰ «ἐξουραήση» τὴν «πουλιτεία» καὶ ἀποφάσισε νὰ τὴ φωτίση μὲ πετρέλαιο. Ἔβαλε μιὰ λάμπα, τὸ λοιπόν, στὴν πλατεία τοῦ χωριοῦ καὶ διέταξε τὸ βράδυ νὰ τὴν ἀνάψουν. Πρώτη φορὰ ποὺ εἶδε φῶς τὸ χωριό τους, τὸ κοκόμοιρο!... Ὅλοι οἱ χωρικοὶ μαζεύτηκαν, γιὰ νὰ θαυμάσοιν τὸ φανάρι. Τὸ πρωὶ ὅμως ποὺ σηκωθῆκαν, ἡ λάμπα εἶχε κάνει φτερά! Κάποιος τὴν νύχτα θὰ τὴν εἶχε κλέψει. Μὰ ποιός; Ὁ Καπετὰν Τρακατρούκας, ὁ ἀστινομεύων τοῦ χωριοῦ, ἐνήγησεν «αὐστηρὰς κι' ἀκριβουδικαίας ἀνακρίσεις. Ἐπὶ δέκα ἡμέρες ὅλο... καὶ μεζεδάκια ἔψηνε στὸ φοῦρνο, ἀλλὰ τίποτε!.... Παρ' ὅλα τὰ μεζεδάκια, ὁ κλέφτης ἔμενε ἀσύλληπτος. Κι' ὁ Τρακατρούκας ἀπηύδησε καὶ παρητήθη «τοῦν περιτέρου ἀνακρίσιουν».

Τὸ πῆρε τοῦ γειτονικοῦ χωριοῦ ὁ Δήμαρχος

ΕΓΓΛΕΖΙΚΕΣ ΕΚΚΕΝΤΡΙΚΟΤΗΤΕΣ

ΠΩΣ... ΔΕΝ ΕΧΩΡΙΣΑΝ

Κατὰ τὸν περασμένο μῆνα ὁ νεαρὸς Ἄγγλος εὐπατρίδης κ. Τζὼν Χάρα καὶ ἡ ὡραιοτάτη σύζυγός του Ἀραμπέλ, ἀνήκουσα στὴν ἀνωτάτη κοινωνικὴ τάξι τοῦ Λονδίνου, παρουσιάστηκαν στὸ δικαστήριο τῆς περιφερείας των γιὰ.... νὰ πάρουν διαζύγιο! Ὁ μὲν σύζυγος ἐφοροῦσε τὴν ἡμέρα αὐτὴ στὴν κομβιοδόχη του μιὰ γαρδένια, ἡ δὲ Ἀραμπὲλ ἕνα ὡραῖο ρόδο στὰ μαλλιά της.

Ὁ πρόεδρος τοῦ δικαστηρίου μόλις ἄκουσε τί ζητοῦσαν, ἐξεπλάγη.

—Μὰ ἐσεῖς φαίνεσθε εὐτυχέστατοι, τοὺς εἶπε.

—Καὶ ὅμως ἤρθαμε γιὰ τὸ διαζύγιο, ἀπάντησε ὁ σύζυγος. Λέν εἶν' ἔτσι, Ἀραμπέλ;

—Βεβαιότατα, φίλε μου, ἀποκρίθηκε ἡ σύζυγος καὶ συνεπλήρωσε: Ἡ αἰτία, γιὰ τὴν ὁποία ζητᾶμε νὰ χωρίσουμε, κύριε δικαστά, εἶνε πολὺ σοβαρή.

—Ὦ, ναί! πρόσθεσε ὁ Τζών. Ἐγὼ ἀποστρέφομαι τὰ ρόδα καὶ λατρεύω τὶς γαρδένιες.

—Καὶ ἐγώ, ἀνεφώνησεν ἡ Ἀραμπέλ, μισῶ τὶς γαρδένιες καὶ λατρεύω τὰ ρόδα. Ἐννοεῖτε, κύριε δικαστά, ὅτι κατόπιν αὐτοῦ ἡ συμβίωσίς μας ἀποβαίνει ἀδύνατη.

—Καταλαβαίνω.... Καταλαβαίνω, εἶπε ὁ δικαστής. Γι' αὐτὸ θὰ σᾶς ἑτοιμάσω ἀμέσως τὸ ἔγγραφο τοῦ διαζυγίου.....

Τότε ὁ κ. Τζὼν ὑποκλίθηκε μὲ ἀβρότητα ἐνώπιον τῆς συζύνου του:

—Κυρία Ἀραμπέλ, τῆς εἶπε, γιὰ πρώτη καὶ τελευταία φορά, δέχεσθε τὴ γαρδένια αὐτὴ ποὺ σᾶς προσφέρω;

—Πολὺ εὐχαρίστως, κύριε, ἀπάντησε ἐκείνη. Θὰ δεχθῆτε ὅμως κι' ἐσεῖς τὸ ρόδο μου.

—Τὸ κρατῶ καὶ θὰ τὸ διατηρῶ πάντοτε ὡς τὴν προσφιλέστερη ἀνάμνησι τῆς ζωῆς μας, ἀπάντησε ὁ Τζών, ὑποκλινόμενος ἐκ δευτέρου.

Ὁ δικαστὴς σταμάτησε τὸ γράψιμο καὶ τέντωσε τ' αὐτί του πρὸς τὸ ζεῦγος.

—Ὅ,τι ἔγινε ἔγινε, ἔλεγε τώρα ἡ Ἀραμπὲλ στὸν σύζυγό της. Σᾶς ὁμολογῶ ὅμως ὅτι ἂν στὸ διάστημα τῆς συμβιώσεώς μας σᾶς ἔβρισκα, ἔστω καὶ μιὰ φορά, τόσο εὐγενῆ, ὅσο σήμερα, τότε.....

—Ἀπὸ τὸ στόμα μοῦ τὸ πήρατε, κυρία, ἀπάντησε ὁ Τζών. Σήμερα μοῦ φαίνεστε καὶ μένα ἄγγελος!

—Τὸ ἔγγραφο εἶνε ἕτοιμο, εἶπε ἔξαφνα ὁ δικαστής. Λάβετε τὸν κόπο, κυρία, νὰ ὑπογράψετε....

Ἡ Ἀραμπὲλ ἔβαλε τὴν ὑπογραφή της μὲ συγκίνησι, τὸ ἴδιο δὲ ἔκαμε κι' ὁ πρώην σύζυγός της.

—Κυρία καὶ κύριε, τοὺς εἶπε ὁ δικαστής, πρέπει νὰ διαβάσω ἐνώπιον ὅλων τὸ ἔγγραφον αὐτό. Ἀκοῦστε λοιπόν: «*Ἐνώπιον ἐμοῦ τοῦ Θωμᾶ Μάκφερσον, δικαστοῦ, παρουσιάσθησαν ὁ κύριος καὶ ἡ κυρία Χάρα, οἱ ὁποῖοι μοῦ ἐδήλωσαν ὅτι....*

Ὁ δικαστὴς ἐσταμάτησε γιὰ μιὰ στιγμὴ στὸ σημεῖο αὐτὸ καὶ παρετήρησε τὸ ζεῦγος ποὺ τὸν παρακολουθοῦσε μὲ δάκρυα στὰ μάτια.

—... *Καὶ μοῦ ἐδήλωσαν*, ἐξακολούθησε ὁ δικαστής, *ὅτι θὰ ζήσουν στὸ ἑξῆς λατρεύοντες ὁ ἕνας τὸν ἄλλον, συγχωρῶντες ὁ ἕνας τὶς ἀδυναμίες τοῦ ἄλλου, ἀλληλολατρευόμενοι!.....*».

Στὰ τελευταῖα λόγια τοῦ δικαστοῦ μιὰ διπλὴ κραυγὴ χαρᾶς ἀκούστηκε κι' ἡ Ἀραμπὲλ ἔπεσε κλαίοντας στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ συζύγου της...

Εἶχαν συμφιλιωθεῖ.

—Κὶ ὅμους ἰέχου μιὰν σουβαρὰν ὑπόνοιαν κὶ θὰ τοὺν συνελάμβανα ἰάν.... εἶπε ἕνα βράδυ στὸ δικολάβο τοῦ χωριοῦ.

—Ἐάν; τὸν διέκοψε ὁ δικολάβος κ. Στουπόχαρτος.

—Ἰὰν δὲν ἤτουν.... ἄγνουστους! ἀπάντησε φουσκώνοντας ὁ Τρακατρούκας..

Πέρασαν ἡμέρες ἀπὸ τότε ἀρκετές, μῆνες ἴσως ὥς ποὺ ἔμαθαν στὸ χωριὸ πὼς τὸ φανάρι τους τὸ ἔκλεψε ὁ κὺρ Χαραλαμπάκης, τοῦ γειτονικοῦ χωριοῦ ὁ Δήμαρχος.

—Ἀπὸ ζήλεια; Ρώτησε ὁ Γιῶργος τὸν Νταραβῆρα.

—Κὶ ἔνεκα λόγουν ζηλουτυπίας κὶ ἔνεκα λόγουν οἰκογενειακῶν. Δὲν εἶχε λάμπα σπίτι του, ἀπάντησε ὁ Νταραβῆρας.

—Καὶ δὲν διαμαρτυρηθήκατε; ρώτησε ἕνας τρίτος.

—Μικροὶ ἄνθρωποι ἐμεῖς τὶ θέλουμ γιὰ τέτοια νὰ μιλᾶμι; Τοὺ φανάρι ἤτανε τῆς Δημαρχίας. Δική μας εἶν' ἡ Δημαρχία ἢ τοῦ Δημάρχου;

—Τοῦ Δημάρχου! ἀπάντησε ὁ Γιῶργος κι' ἄλλοι τρεῖς-τέσσερες χαζοί.

—Τότε ἂς πήγαινε ὁ Δήμαρχος νὰ καταδιώξη τὸν κλέφτη.

—Αὐτοὶ οἱ μεγάλοι ὅπως θέλουνε τὰ κάνουνε. Ἀλλοίμον' ἀπὸ τὴ φτώχεια μονάχα νὰ λές! εἶπαν ὅλοι μὲ παράπονο.

—Ντρίτα! Ντρίτα! ἀκούστηκε ἔξαφνα ἡ ἄγρια φωνὴ τοῦ καπετάνιου πρὸς τὸν τιμονιέρη. Τὸ βατόρι αὐλακώνοντας τὴ μαύρη θάλασσα, ὅλο καὶ προχωροῦσε, σκορπίζοντας πίσω του ἀστραποβολήματα, σὰν χιλιάδες, μυριάδες διαμάντια καὶ χυθῆκαν καὶ νὰ σκορπίσανε ἀπὸ τὸ φεγγάρι, κάτω στὰ μαῦρα τὰ νερά, ποὺ σχίζονταν κ' ἀναταράζονταν ἀπ' τὸν ἕλικά του....

(Συνέχεια στὸ προσεχὲς) ΣΤΑΜ. ΣΤΑΜ.

ΑΠ' ΟΛΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

ΠΟΙΚΙΛΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΕΡΓΑ

Ὁ χαιρετισμὸς στοὺς ἀρχαίους, τοὺς νεωτέρους καὶ τοὺς ἀγρίους λαούς. Τὸ τράβηγμα τοῦ αὐτιοῦ τῶν Ρωμαίων. Οἱ Καρμανοὶ καὶ ἡ αἱμοποσία. Χερετραβήγματα καὶ ποδοκουνήματα!... Γονυκλισιῶν τὸ ἀνάγνωσμα. Τὸ τρίψιμο τῆς μύτης. Ὥσπου... νὰ τρίξῃ τὸ κόκκαλο! Οἱ γάμοι τῶν Φελλάχων. Πῶς χωρίζουν καὶ ξαναπαντρεύονται. «Τελάκακ πὶ τελάτα»!

Ποικίλα ὑπῆρξαν καὶ εἶνε ἀκόμη τὰ εἴδη τοῦ χαιρετισμοῦ μεταξὺ τῶν διαφόρων λαῶν. Ὑπῆρξε π. χ. ἐποχή, κατὰ τὴν ὁποία οἱ Ρωμαῖοι, σύμφωνα μὲ τὴ μαρτυρία συγχρόνων ἱστοριῶν, ἐχαιρετοῦντο τραβῶντας ὁ ἕνας τὸν ἄλλον ἀπ' τὸ αὐτί!

Ὁ Ἀθήναιος ἀναφέρει ἐπίσης ὅτι, ὅταν οἱ Καρμανοὶ ἐπρόκειτο νὰ δεχθοῦν στὸ σπίτι τους στενοὺς φίλους των, ἄνοιγαν μιὰ φλέβα στὸ μέτωπό τους καὶ τὸ αἷμα ποὺ ἔτρεχε ἀπὸ κεῖ τὸ προσέφεραν στοὺς ξένους των.... γιὰ νὰ τὸ πιοῦν!

Πολλοὶ περίεργοι ἐπίσης εἶνε καὶ οἱ διάφοροι τρόποι χαιρετισμοῦ ποὺ ἀπαντῶνται στὴν Ἀσία καὶ στὴν Ἀφρική. Οἱ κάτοικοι τῶν νήσων Λαμυρὲκ καὶ Πωλαί, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ πρώτη ἀνήκει στὸ σύμπλεγμα τῶν Φιλιππίνων, ὅταν ὑποδέχωνται κανένα φίλο τους, τοῦ παίρνουν τὸ χέρι καὶ τρίβουν μ' αὐτὸ τὸ πρόσωπό τους ἢ τὸν πιάνουν ἀπ' τὸ πόδι καὶ τὸ κουνοῦν!

Σὲ μερικὰ ἄλλα νησιὰ τῶν Φιλιππίνων ὅποιος χαιρετάει, λυγίζει τὴ ράχι του, φέρνει τὰ χέρια του στὸ πρόσωπο, σηκώνει ἀπάνω τὸ ἕνα πόδι, γονατίζει μὲ τὸ ἄλλο στὴ γῆ καὶ παραμένει ἀρκετὰ λεπτὰ στὴν ἐξαρθρωτικὴ αὐτὴ στάσι.

Οἱ κάτοικοι τῶν περισσοτέρων νήσων τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὠκεανοῦ χαιρετῶνται προστρίβοντες ἀμοιβαίως τὶς μύτες των. Τὸ ἴδιο κάνουν οἱ Λάπωνες καὶ οἱ Ἐσκιμῶοι, μὲ τὴ διαφορὰ ὅτι οἱ τελευταῖοι τρίβουν τὴ μύτη τους ὥσπου νὰ κοκκινίσῃ ἢ νὰ ματώσῃ!

Οἱ Νέγροι τῆς Ἀφρικῆς, ὅταν θέλουν νὰ χαιρετίσουν κανένα, τὸν πιάνουν ἀπ' τὸν ἀντίχειρα σφιχτὰ καὶ δὲν τὸν ἀφήνουν ἂν δὲν τρίξῃ τὸ κόκκαλό του.

Ἡ φυλὴ τῶν Μαντίγκ, ἡ ὁποία θεωρεῖται ὡς ἡ μᾶλλον πολιτισμένη μεταξὺ τῶν Αἰθιόπων, ἔχει ἕνα ἐντελῶς πρωτότυπο εἶδος χαιρετισμοῦ. Μόλις ἕνας ἄντρας περάσει κοντὰ ἀπὸ μιὰ γυναῖκα γνωστή του, τὴν ἁρπάζει ἀπ' τὸ χέρι καὶ τὸ φέρνει στὴ μύτη του.... γιὰ νὰ τὸ μυρίσῃ! Ἐπίσης οἱ κάτοικοι τοῦ ἀκρωτηρίου Λοπὲζ τῆς Ἀφρικῆς ὅταν συναντῶνται καὶ θέλουν νὰ χαιρετιστοῦν, χτυπᾶν τὰ χέρια τους τρεῖς φορὲς εἰς ἔνδειξιν ἀμοιβαίας ἐκτιμήσεως. Γιὰ τοὺς γέρους δὲ ἔχουν ἄλλον τρόπο χαιρετισμοῦ. Μόλις τοὺς ἰδοῦν, γονατίζουν μὲ τὸ ἕνα πόδι, ὑψώνουν τὰ χέρια τους ὥς τοὺς ὤμους καὶ ἔπειτα τὰ χτυποῦν δυνατά.

Ἡ γονυκλισία παίζει τὸν κυριώτερο ρόλο στὸ χαιρετισμό, ὄχι μόνο στοὺς ἀγρίους τῆς Ἀφρικῆς, ἀλλὰ καὶ σὲ χῶρες πολιτισμένες, ὅπως λ. χ. στὴν Ἰαπωνία. Ἐκεῖ ὅταν πρόκειται νὰ χαιρετιστοῦν δυὸ πρόσωπα μέσα σὲ σπίτι, γονατίζουν μὲ τὸ ἕνα πόδι, ὅταν δὲ συναντηθοῦν στὸ δρόμο περιορίζονται ἁπλῶς νὰ μισογονατίσουν.

Ἐπίσης οἱ ἀνήκοντες στὶς κατώτερες κοινωνικὲς τάξεις, ὅταν ἀνταμώσουν ἕνα σπουδαῖο πρόσωπο, ὄχι μονάχα γονατίζουν, ἀλλὰ καὶ σκύβουν τὸ κεφάλι τους μέχρι τοῦ ἐδάφους. Κάποτε μάλιστα τοῦ στρέφουν καὶ τὰ νῶτα, γιὰ νὰ δείξουν μ' αὐτὸ ὅτι δὲν εἶνε ἄξιοι νὰ τὸ ἀντικρύσουν κατὰ πρόσωπον.

Ἐκεῖ ὅμως ὅπου ἡ ἐθιμοτυπία τοῦ χαιρετισμοῦ ὑπερβαίνει κάθε ὅριο, εἶνε ἡ Κίνα. Οἱ Κινέζοι ἔχουν ἐν ὅλῳ ὀχτὼ εἴδη χαιρετισμοῦ, τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦν ἀναλόγως τῶν περιστάσεων. Πρῶτα-πρῶτα σμίγουν τὰ χέρια τους μπροστὰ στὸ στῆθος κι' ἔπειτα τὰ σηκώνουν ψηλά. Ἔπειτα κλίνουν ἐλαφρὰ τὸ σῶμα τους καὶ μισογονατίζουν καὶ πέφτουν ἐντελῶς γονατιστοί. Κατόπιν σκύβουν τὸ κεφάλι τους μέχρι τοῦ ἐδάφους καὶ ἐγγίζουν τὴ γῆ τρεῖς φορές. Μετὰ τὴν πρώτη γονυκλισία σηκώνονται καὶ ξαναγονατίζουν, ἐγγίζοντας πάλι μὲ τὸ κεφάλι τους τὴ γῆ τρεῖς φορὲς, κ.τ.λ. κ.τ.λ.

* * *

Ὁ Φελλάχος ὅταν σχηματίση μιὰ μικρὴ περιουσία (5—6 λίρες ἀγγλικὲς δηλαδή), παντρεύεται!... Αὐτὸ ὅμως δὲν τὸν ἐμποδίζει νὰ διαλύση τὸ γάμο του μέσα στὸν ἴδιο χρόνο ἢ καὶ νωρίτερα καὶ νὰ ξαναπαντρευτῆ.

Γιὰ τὸ χωρισμὸ δὲν ἀπαιτοῦνται καὶ πολλὲς διατυπώσεις. Ὁ σύζυγος ὅταν τσακωθῆ μὲ τὴ γυναίκα του φωνάζει: —«Τελάκακ πὶ τελάτα»!

Ἡ φράσις αὐτὴ σημαίνει: «Σὲ χωρίζω γιὰ πάντα». Ἀρκεῖ λοιπὸν νὰ ἐπαναληφθῆ ἡ φράσις αὐτὴ ἐνώπιον τοῦ καδῆ γιὰ νὰ θεωρηθῆ διαλυμένος ὁ γάμος. Ὁ σύζυγος δὲν μπορεῖ νὰ ξαναπαντρευτῆ τὴ γυναίκα του, παρὰ μόνον ὅταν παντρευτῆ κι' αὐτὴ μὲ ἄλλον καὶ χωρίση.

Τότε μόνον οἱ διπλοχωρισμένοι σύζυγοι παντρεύουνται.

Οἱ Φελλάχοι δὲν παίρνουν προῖκα, ἀλλὰ δίνουν δῶρα στὸν πατέρα τῆς νύφης. Καὶ ὁ φτωχότερος δὲ ἀκόμη Φελλάχος παντρεύεται 3—4 φορὲς σ' ὅλη του τὴ ζωή.